

Kulturhistorisk rapport

Sigsgaard, Pandrup

Boplads med langhuse fra ældre jernalder

J.nr. ÅHM 6169

November 2013

Ved Museumsinspektør Niels Haue

Telefon: 99 31 74 00

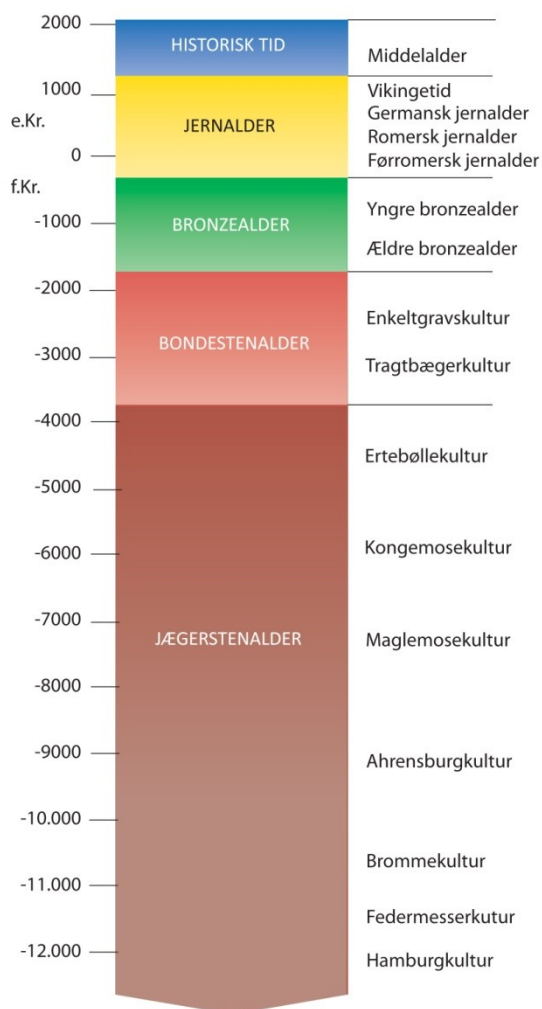
E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Kulturhistoriske rapporter ved Nordjyllands Historiske Museum # 23

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Udgravningsdata.....	6

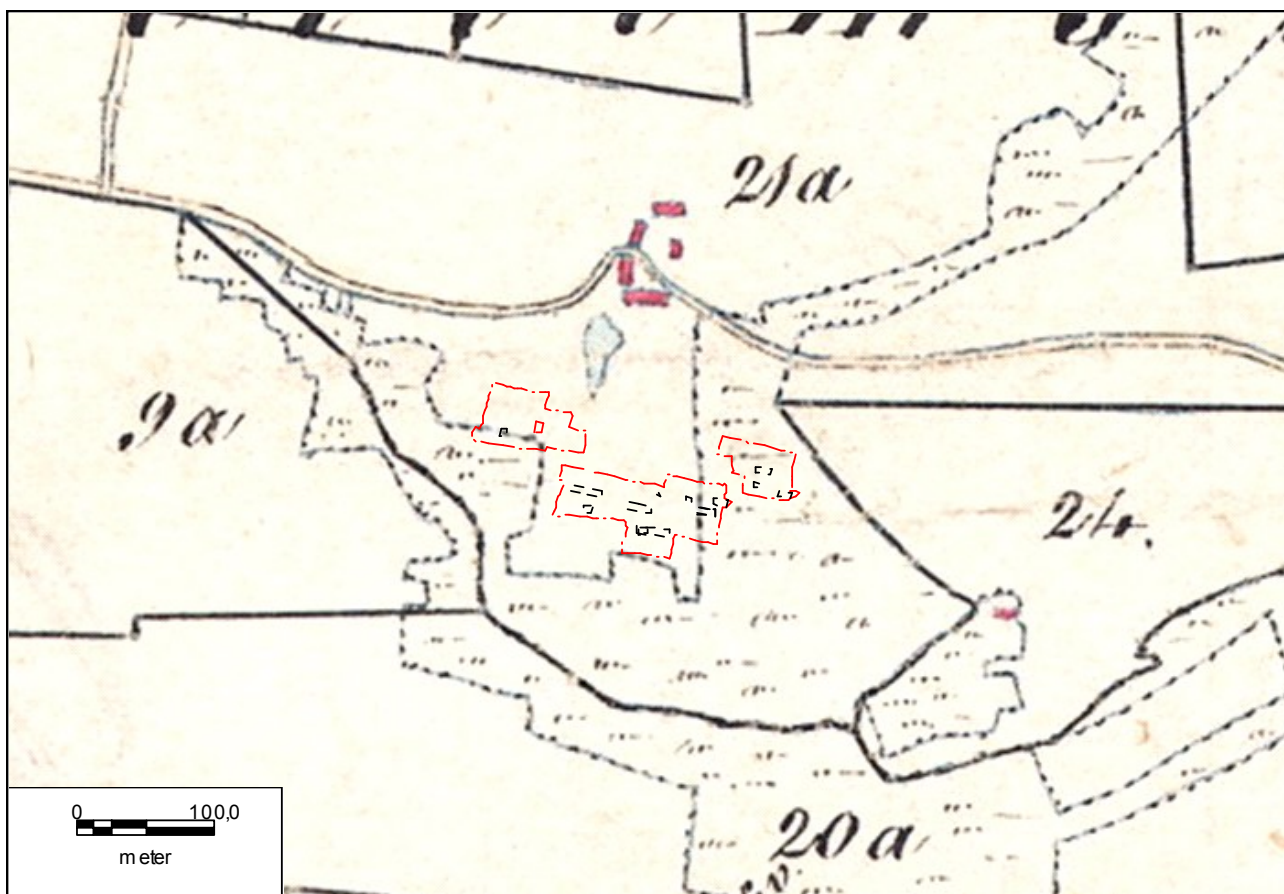

Indledning

Med baggrund i en større arkæologisk forundersøgelse blev dele af en bosættelse fra ældre jernalder undersøgt. Bopladsen består dels af langhuse med tilhørende økonomibygninger, samt enkelte gruber, ovne samt en brønd, der dog skal dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. Ved udgravningen fremkom 13 bygninger, hvoraf de seks er regulære og velbevarede langhuse. De fleste af husene var uforstyrrede, men østligst i undersøgelsesområdet fremkom en række dyrebegravelser, der med rimelighed kan relateres til en nærliggende gårdsbrand i 1768.

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med en planlagt genbrugsstation havde museet indstillet arealet til forundersøgelse. Denne blev udført 2011 og tre fundområder blev indstillet til udgravning. Udgravningen blev opstartet august 2012 og afsluttedes oktober måned samme år. Undersøgelsen blev finansieret af Jammerbugt kommune.

1 Udsnit af sognekort fra 1816, med angivelse af de tre udgravningsarealer samt de undersøgte huse.

Lokalområdet i oldtiden

Udgravningen er placeret på et fladt terræn syd for Pandrup industriområde. Syd og vest for udgravningsfeltet løber en mindre bæk, der på ældre kort er omgivet af større vådområder. Dette afspejler sandsynligvis den oprindelige arealudnyttelse af området, inden igangsættelsen af de store

dræningsarbejder i 1800-tallet. De undersøgte huse er stort set placeret på de dyrkbare arealer på de ældre kort – jf. ovenstående kortudsnit.

Umiddelbart nord for udgravningsfeltet har der ligget en gård, Sigsgaard, der kendes fra historiske kilder tilbage fra 1600-tallet. Flere hegns- og skelgrøfter i udgravningsfeltet skal sandsynligvis relateres til denne gård. Gårdens stald nedbrændte i 1768, hvorved besætningen omkom. Denne historiske begivenhed blev dokumenteret ved udgravningen i 2012, hvor 16 gravlignende anlæg blev erkendt. Gravene indeholdt ikke rester af mennesker, men derimod rester af tamkvæg.

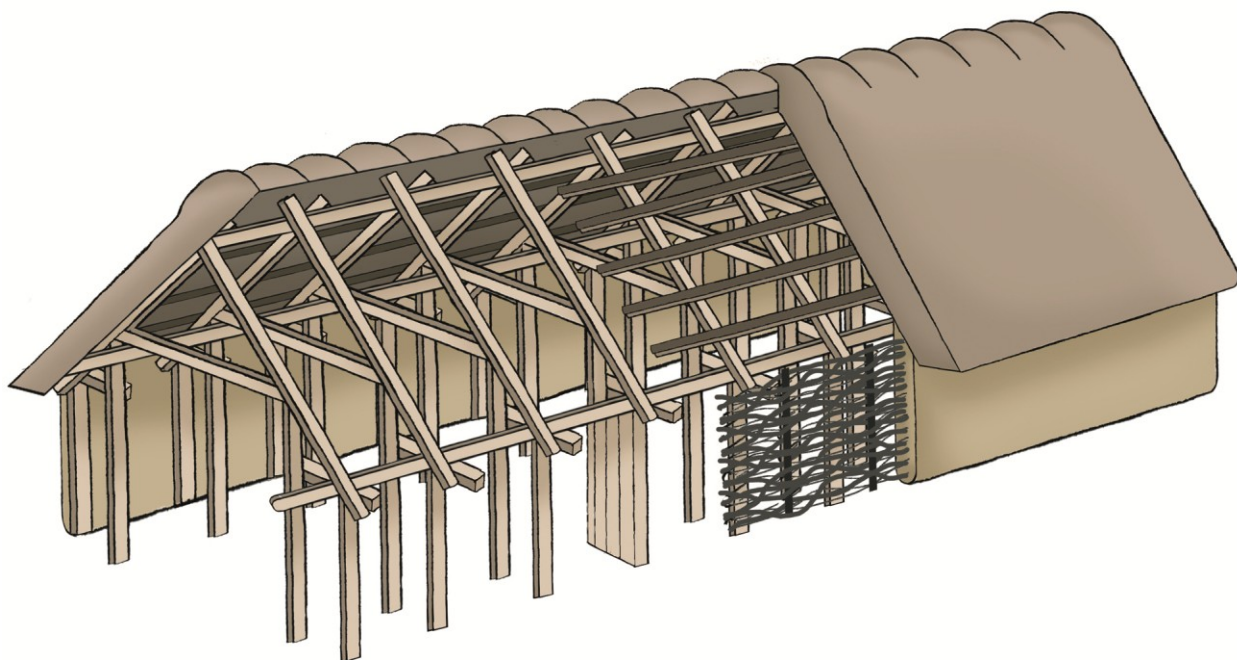
2 "Grav" med dyrekugler under udgravning.

Der er kun foretaget få arkæologiske udgravninger i lokalområdet, og museets kendskab til de arkæologiske fund og lokaliteter i området skyldes primært ældre oplysninger om fund gjort i forbindelse med grusindvinding og almindelig landbrugsdrift. Størsteparten af de arkæologiske fund i sognet kan dateres til jernalder, og størsteparten af disse er placeret på de sandede, dyrkbare arealer på Pandrup-bakkeøen.

Undersøgelsens resultater

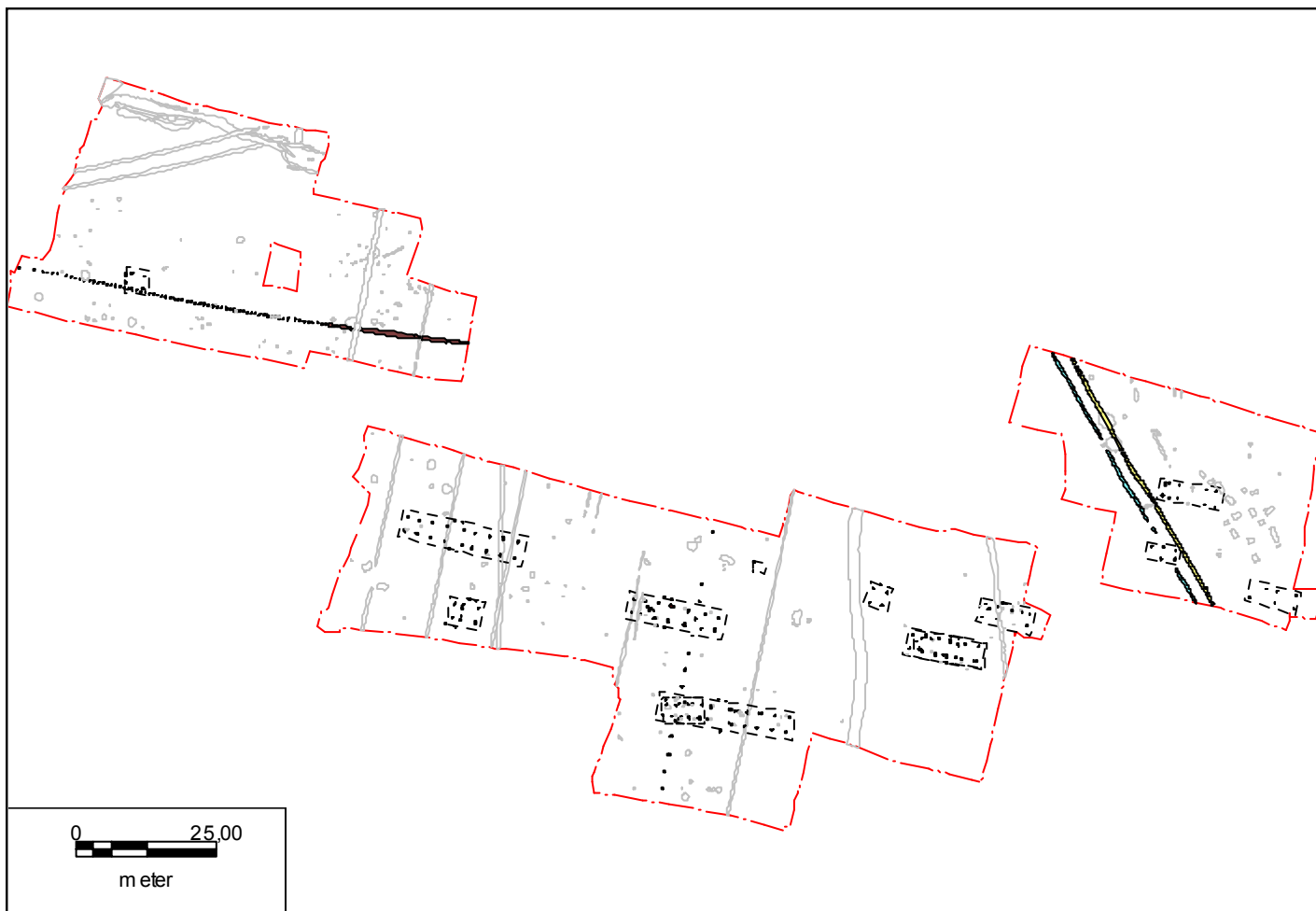
Ved undersøgelsen fremkom resterne af 13 bygninger. Seks af bygningerne må betegnes som regulære langhuse, hvoraf særligt to langhus er væsentligt større end andre samtidige langhuse fra det vstdanske område. Hvorvidt dette afspejler en øget velstand i området eller blot skyldes regionale forskelle kan ikke afgøres, da kendskabet til andre langhuse i Jammerbugt-området er relativt begrænset. Fremtidige

undersøgelser i lokalområdet vil givetvis kunne placere langhusene fra Sigsgaard-udgravningen i den rette kontekst.

Figur 3 Rekonstruktionstegning af et treskibet oldtidshus, hvor husets tagbærende konstruktion bæres af to parallelle rækker af tagbærende stolper i husets indre. Det er stolpehullerne fra disse nedgravninger, der bliver erkendt ved de arkæologiske udgravninger.

De seks langhuse kan ikke have eksisteret samtidigt, men det er tænkeligt, at bebyggelsen har været opdelt i en vestlig og østlig gruppering, hvor de tre vestlige huse alle er længere end de tre østlige huse. Dette mønster afspejler evt. to samtidige gårde, der begge er blevet fornyet på et nærliggende sted i tre omgange. Pga. råd i husenes stolpekonstruktion har husene næppe kunne eksistere i mere end 1-2 generationer. Det er således tænkeligt, at de to gårde har været i brug gennem en periode af 100-150 år. Med baggrund i husenes konstruktion kan disse dateres til den del af jernalderen, der benævnes førromersk jernalder (500 f.Kr. – 0). Denne datering stemmer overens med den keramik fundet i nærliggende affaldsgruber.

Figur 4 De tre udgravningsfelter, med angivelse af de undersøgte bygninger. De tre vestlige langhuse er væsentligt længere end de tre østlige. To af disse huse er anlagt næsten oven i hinanden.

Sammenfatning og perspektivering

Udgravningen har bragt væsentlig ny viden om jernalderens byggeskik i denne del af landet. Den udgravede boplads skal ikke opfattes som en landsby, men snarere som to nærliggende gårde, hvor den økonomiske velstand i den vestlige gård må have været større end den østlige gård. Fra ældre oplysninger vides det, at området nord for udgravningsfeltet ligeledes har rummet flere jernalderhuse. Det er dog uvist, om disse er samtidige med bopladsen ved Sigsgaard.

De mange jernalderfund i området sandsynliggør, at området har været tæt bebygget. Gårdene har været placeret i nærheden af engarealerne med bagvedliggende agrare områder på de sandede flader af Pandrup-bakkeøen. Fra historisk tid er området kendetegnet ved tætliggende enkeltgårde snarere end egentlige landsbyer, og det er muligt at dette bebyggelsesmønster også er gældende for ældre jernalder. Fremtidige arkæologiske undersøgelser i lokalområdet vil givetvis kunne be- eller afkræfte denne hypotese.

Udgravningsdata

Sigsgaard, Pandrup

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6169
- Fund & Fortidsminder: 100405 sb 61
- Kulturstyrelsen jnr. 2011-7-24.02/NJM-0041
- Bygherre: Jammerbugt kommune
- Undersøgt areal: 9.060 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Museumsinspektør Niels Haue
 - Arkæolog Trine Kellberg Nielsen
 - Stud.mag. Liv Stidsing, Jacob Fink og Sara Lea Kronvang
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

